

Sygn. akt **III AUa 1898/15**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 maja 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Wiesława Stachowiak /spr./

Sędziowie: SSA Marta Sawińska

del. SSO Małgorzata Aleksandrowicz

Protokolant: insp.ds.biurowości Beata Tonak

po rozpoznaniu w dniu 25 maja 2016 r. w Poznaniu

sprawy **B. J.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

o zwrot świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie

z dnia 15 czerwca 2015 r. sygn. akt III U 369/15

oddala apelację.

del. SSO Małgorzata Aleksandrowicz	SSA Wiesława Stachowiak	SSA Marta Sawińska
------------------------------------	-------------------------	--------------------

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P. decyzją z 6 marca 2015 roku znak (...)zobowiązał B. J. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w kwocie 1.418,68 zł. za okres od 1 lipca 2014 roku do 31 lipca 2014 roku i od 1 października 2014 roku do 31 października 2014 roku, z tytułu osiągnięcia przychodu w tych miesiącach, w kwocie wyższej niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia.

B. J. złożyła odwołanie od decyzji, podnosząc, że nie otrzymała wynagrodzenia, które przekraczałyby kwotę możliwą do uzyskania renty socjalnej. Świadczenie w wyższej wysokości zostało wypłacone nie z jej winy, na dowód czego przedłożyła zaświadczenie od pracodawcy.

Sąd Okręgowy Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Koninie wyrokiem 15 czerwca 2015 roku w sprawie III AUa 1898/15 zmienił zaskarżoną decyzję, zwalniając odwołującą od obowiązku zwrotu kwoty 1.418,68 zł.

Sąd I instancji ustalił i zważył co następuje:

Organ rentowy decyzją z 14 czerwca 2012 roku przyznał odwołującej prawo do renty socjalnej (od 29 kwietnia 2012 roku do 31 maja 2017 roku)

Na odwołaniu zawarte było pouczenie (w pkt. V), że prawo do renty socjalnej ulega zawieszeniu w razie osiągnięcia przychodu z działalności podlegającej ubezpieczeniu społecznemu, przy czym za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie działalności pozarolniczej. W pkt. V.3 pouczenia wskazano, że prawo do renty zawiesza się za miesiąc, w którym osiągnięte zostały przychody w łącznej kwocie 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego Prezesa Zakładu dla celów emerytalnych. Kwota ta obowiązuje od miesiąca następującego po miesiącu, w którym została ogłoszona.

Ponadto z pouczenia wynikało, że osoba pobierająca rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy zobowiązani są zawiadomić jednostkę organizacyjną ZUS o wszelkich okolicznościach mających wpływ na prawo do renty socjalnej i jej wysokość, w tym o osiągnięciu miesięcznego dochodu i jego wysokości oraz okresie na jaki została zawarta umowa, z tytułu której osiągany jest dochód.

Z zaświadczenia firmy (...) w P., z 2 lutego 2015 roku wynika, że odwołująca w okresie od 1 maja 2014 roku do 31 października 2014 roku odbywała staż w ramach „Projektu (...)” współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Miesięczne wynagrodzenie stażowe wynosiło 1.500 zł. W 2014 roku odwołująca osiągnęła przychód w kwocie 9.000 zł. W zaświadczeniu przedstawiono także otrzymane przez odwołującą przychody w rozbięciu na poszczególne miesiące.

ZUS na tej podstawie ustalił, że wypłata wynagrodzenia stażowego za czerwiec i lipiec miała miejsce w lipcu 2014 roku i wyniosła łącznie 3.000 zł. zaś za wrzesień i październik - w październiku 2014 roku w kwocie 3.000 zł. Wynagrodzenie za sierpień zostało wypłacone z opóźnieniem we wrześniu.

Wobec powyższego ZUS ustalił nadpłatę za lipiec i październik 2015 roku i zobowiązał odwołującą do zwrotu nienależnie pobranej renty socjalnej w łącznej kwocie 1.418,68 zł.

Po wydaniu decyzji D. F. - prowadząca firmę (...) w P., wyjaśniła pozwanemu w piśmie z 12 marca 2015 roku, że każdy uczestnik Projektu (...), za każdy miesiąc otrzymywał wynagrodzenie stażowe 1.500 zł. Zgodnie z regulaminem projektu, wynagrodzenie było wypłacane w zależności od dostępności środków na koncie projektowym tj. przekazywania transz firmie przez (...) Urząd Pracy. W związku z opóźnieniami wynagrodzenie stażowe zostało skumulowane w lipcu i październiku. Stażysta nie miał wpływu na termin wypłaty wynagrodzenia stażowego.

Sąd I stwierdził, że sporna była ocena prawna powyżej ustalonych faktów w kontekście art. 10 ustawy o rencie socjalnej, art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu i 84 ustawy systemowej.

Warunki określające prawo do renty socjalnej reguluje ustawa z 27 marca 2003 roku o rencie socjalnej. Przepis art. 10 reguluje sytuacje, w których mimo spełnienia przesłanek do nabycia prawa do renty socjalnej - renta ta ulega zawieszeniu. W jego ust. 1 wskazano, że prawo do renty socjalnej zawiesza się w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. Stosownie do treści art. 10 ust. 2 ustawy o rencie socjalnej za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6 ustawy emerytalnej, lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie działalności pozarolniczej.

Sąd Okręgowy uznał, że odbywanie stażu w ramach projektu organizowanego przez firmę (...) w P. nie można zaliczyć do działalności zarobkowej, o której mowa w art. 10 ust. 2 ustawy o rencie socjalnej, tj. zatrudnienia, służby, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6 ustawy emerytalnej, lub innej pracy zarobkowej albo prowadzenia działalności pozarolniczej, ponieważ istotą stażu jest nabycie określonych umiejętności.

W dalszej kolejności Sąd Okręgowy zaznaczył, że ustawa o rencie socjalnej nie zawiera samodzielnej definicji przychodu.

Przepis art. 4 pkt 9 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych stanowi, że przez przychód rozumieć należy przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby, wykonywania mandatu posła lub senatora, wykonywania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, pobierania zasiłku dla bezrobotnych i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy.

Ponadto Sąd zwrócił uwagę na art. 10 ust. 4 ustawy o rencie socjalnej, zgodnie z którym, za przychód, o którym mowa w ust. 1, uważa się również kwoty pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego oraz wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, kwoty świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego, zasiłku wyrównawczego i dodatku wyrównawczego.

W tym kontekście zdaniem Sądu, przychód osiągnięty przez odwołującą w lipcu i październiku 2014 roku z tytułu stażu w ramach projektu związanego z Europejskim Funduszem Społecznym, a dotyczący w efekcie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, nie mieści się w żadnej z wyżej wymienionych kategorii przychodu.

Europejski fundusz społeczny, z którego było finansowane wynagrodzenie stażowe odwołującej został powołany w celu osiągnięcia spójności gospodarczej i społecznej oraz wysokiego poziomu zatrudnienia w Unii Europejskiej, poprzez finansowanie działań w ramach pięciu obszarów wsparcia, tj. aktywnej polityki rynku pracy, przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego, kształcenia ustawicznego, adaptacyjności i rozwoju przedsiębiorczości oraz wyrównywania szans kobiet na rynku pracy.

W przedmiotowej sprawie nie budziło wątpliwości i nie stanowiło przedmiotu sporu, że projekt, organizowany przez (...) w P., był finansowany z udziałem środków europejskich - Europejskiego Funduszu Społecznego, o których mowa w ustawie o finansach publicznych.

Tym samym środki finansowe uzyskane, jako pomoc udzielona w ramach programu finansowanego z udziałem środków europejskich wolne są od podatku dochodowego od osób fizycznych i nie mieszczą się zdaniem Sądu Okręgowego w pojęciu przychodu.

Z uwagi na niewystąpienie przesłanek z art. 10 ust. 1 ustawy z 27 czerwca 2003 roku o rencie socjalnej, które skutkowałyby zawieszeniem prawa do świadczenia, brak było podstaw do uznania kwoty pobranej przez odwołującą renty socjalnej w spornym okresie za nienależnie pobrane świadczenia, w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jak również w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 2 lub ust. 3 ustawy).

Na marginesie Sąd I instancji zauważył, że do przekroczenia terminów wypłacania przez firmę (...) odwołującej wynagrodzeń stażowych doszło ponieważ organizator szkolenia nie otrzymał w terminie dofinansowania z (...) Urzędu Pracy.

Ponadto w ocenie Sądu, standardowe pouczenie o okolicznościach uzasadniających zawieszenie prawa do renty socjalnej było niewystarczające - brak było pouczenia, że zasadnicze znaczenie ma data polecenia przelewu oraz, że wypłata wynagrodzenia stażowego nie występuje w rozliczeniu miesięcznym.

Zatem odwołująca nie działa w złej wierze i nie miała świadomości pobierania świadczenia nienależnego.

Organ rentowy zaskarżył wyrok w całości, składając apelację i podnosząc zarzut naruszenie art. 138 ust. 1 i 2 ustawy z 17 lutego 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń

Spółecznych oraz art. 10 ust. 1 ustawy z 27 czerwca 2003 roku o rencie socjalnej, przez zmianę decyzji.

Apelujący wniósł o zmianę wyroku w całości i oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Organ rentowy uzasadniając swoje stanowisko podniósł, że osiągnane przez odwołującą wynagrodzenia podlegały składkom na ZUS jak również stanowiły przychód w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Odwołująca uczestnicząc w stażu zawodowym był niewątpliwie osobą zatrudnioną lub osobą wykonującą inną pracę zarobkową w rozumieniu art. 10 ust. 2 ustawy o rencie socjalnej, dlatego też była to działalność podlegająca obowiązkowi ubezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 10 ust. 2 tejże ustawy. W ocenie skarżącego, bez znaczenia dla sprawy jest źródło finansowania stażu jak i przyczyny wypłat wynagrodzenia w różnych terminach.

Organ rentowy nie podzielił również oceny Sądu I instancji, że odwołująca nie została prawidłowo poinformowana o okolicznościach powodujących zawieszenie prawa do renty.

Regulację dotyczącą zwrotu nienależnie pobranych świadczeń stanowi art. 138 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym osoba, która nienależnie pobrała świadczenie jest obowiązana do ich zwrotu (ust. 1).

Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się

1. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania,
2. świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lubi dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia (ust. 2).

Ustawa z 27 czerwca 2003 roku w art. 10 ust. 1 stanowi, że prawo do renty socjalnej zawiesza się w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

Za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie działalności pozarolniczej (ust. 2).

Za przychód, o którym mowa w ust. 1, w przypadku prowadzenia działalności pozarolniczej uważa się przychód stanowiący zadeklarowaną podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne w rozumieniu ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585, z późn. zm.), zwanej dalej "ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych" (ust. 3).

Trzeba wskazać, że zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 9a ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby pobierające stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które zostały skierowane przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na szkolenie, staż lub przygotowanie zawodowe. Definicję takich podmiotów zawiera art. 4 pkt 2 lit. za ustawy systemowej, stanowiąc, że są nimi, między innymi, korzystające z publicznych środków wspólnotowych i publicznych środków krajowych na podstawie umowy o dofinansowanie projektu albo decyzji, o których mowa w przepisach ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju

(Dz.U. Nr 116, poz. 1206 ze zm.) albo ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. Nr 227, poz. 1658 ze zm.).

Wobec powyższego, oraz treści regulaminu odbycia stażu (k.5 – 7) Sąd II instancji nie podzielił wykładni art. 10 ust. 1- 3 ustawy o rencie socjalnej.

Wyrok odpowiada jednak prawu z uwagi na brak właściwego pouczenia odwołującej, na co ubocznie zwrócił uwagę Sąd I instancji.

Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego pouczenie powinno wyraźnie, konkretnie i wyczerpująco wskazywać okoliczności mające wpływ na pobieranie świadczeń oraz jasno wskazywać okoliczności powodujące pobranie nienależnego świadczenia w sposób zrozumiały dla osoby, do której jest skierowane. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, niekonkretne, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego z 4 września 2007 roku w sprawie I UK 90/07, z 17 listopada 1995 roku w sprawie II URN 46/95, z 17 lutego 2005 roku w sprawie II UK 440/03, z 9 lutego 2005 roku w sprawie III UK 181/04). Pouczenie zamieszczane standardowo w decyzjach organu rentowego, które dotyczy wszystkich możliwych sytuacji, powinno być zindywidualizowane przez wyjaśnienie odpowiednich przepisów (por. wyrok Sądu Najwyższego z 21 listopada 2004 roku w sprawie I UK 3/04); może polegać na przytoczeniu przepisów określających te okoliczności, ale musi być na tyle zrozumiałe, aby ubezpieczony mógł je odnieść do własnej sytuacji (wyroki Sądu Najwyższego z 14 marca 2006 roku w sprawie I UK 161/05, i z 10 czerwca 2008 roku w sprawie I UK 394/07).

Nie każda informacja zawarta w treści decyzji jest odpowiednim pouczeniem, o którym stanowi się w art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, lecz tylko taka, która dotyczy „okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń”.

Konsekwencje zapłaty na rzecz odwołującej stypendium za dwa miesiące łącznie, są dla niej dotkliwe, wstąpiły natomiast w wyniku okoliczności całkowicie od odwołującej niezależnych. Skoro zatem działania innych podmiotów mogą w rezultacie doprowadzić do powstania po stronie świadczeniobiorcy obowiązku zwrotu świadczenia, powinien on być rzetelnie poinformowany o m.in. zasadach dotyczących, jak w niniejszej sprawie, zawieszania prawa do świadczeń.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

del. SSO Małgorzata Aleksandrowicz	SSA Wiesława Stachowiak	SSA Marta Sawińska
------------------------------------	-------------------------	--------------------